

Numărul 25

Oradea-mare 2/15 iulie 1906.

Anul XLII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Ruina...

Cum urci în Simeria (Piski pe ungerie) trenul ce duce la Petroseni și îndată ce pornești cu el pe valea Sergentului (Streului) în sus, ți-se desfată ochii în cele mai frumoase, pitorești și romantice peisagii. La poalele dealurilor se înșiră, ca plugurile în bătură, frumoase sate românești cu locuitori voinici români, mândri, roșcovani la față și plini de sănătate. Alături îți murmură bătrânul Strei, care știe frumoase istorii din trecutul ce n'are să se mai întoarcă; iar dincolo de Strei e drumul de țară. Lung, curat, oblu și bătut ca pelea ți-se pare că vrea să se îngâne cu Streiul.

În drumul cu trenul îți rămân la stânga scâldătorile dela Călan. Scâlzi, cari zice-se ar fi existat încă și pe vremea Romanilor. Pe partea dreaptă urmează apoi Călanul (colonia veneticilor) cu fabrica de fer, ori „werk“ cum îi zic țeranii noștri. De aci încolo afară de priveliștele frumoase, une-ori mărețe chiar, nu ai altceva de observat. La Betea-maghiară (cu toate că-s mai mulți români decât unguri în ea) ai mai putea vedea curțile feudale ale unui pripășit și scăpătat gentry maghiar, care de ar putea vorbi — ți-ar spune de fărde-legi fără număr și de gloria și mărirea unor vremi trecute!

Tot la dreapta îți rămâne în o considerabilă depărtare vialul orașel Hațeg locuit de atâția români adevărați și buni. Dai însă

nas cu *Orlea* despre care tradiția spune multe. Ar trebui să scriu volumuri întregi, când aş voi să vă spun de Orlea adaugând la aceasta și frumoasa și pitoreasca țară a Hațegului, ce se află în dosul Orlei, ori despre satele ei mândre unde aproape în fiecare găsești câte un magnat ca Kendeffy (Când-o-fi numele original), Naláczi, Nopcsa, Apaffy etc. etc. E întreagă această țară ca o grădină frumoasă, binecuvântată și roditoare strătaiată de văi și coline. Un adevărat buchet. Ce-i drept, poate doar numai în Franța ori mai bine zis Spania, să mai pot afla atâția „nemeși“ — nobili — foarte ignobili, ca aci. Caracteristic la acești „nemeși“ e că, toți sunt români de ai noștri, nu știu nici o boabă ungereste — dar pentru aceasta totuș se mânia grozav și e în stare să-ți facă ori ce rău dacă te pun cumva păcatele să-i zici: *român*. Tot așa și atunci când i-ai zice: *ungur*.

Ei, acești nobili, o spun ei înșiși verde că: „noi nu ni-s nici români și nici unguri, noi ni-s *nemeși* — domnișorule — nemeși din funduș“.

Dar prea m'am abătut dela obiect! N'am de gând să vă conduc — dragi cetitori și mai ales *cetitoare* — pe țara mănoasă a Hațegului. Noi am venit cu trenul până aci — și așa dară cu trenul mergem mai departe până la locul unde se începe istoria tristă ce voi să vi-o spun. Așa numai în treacăt înșir pentru cei cari nu au avut încă fericirea de a străbate pe aceste plaiuri, că îndată ce pleacă tre-

Dr. Dimitrie Onciul.

nul din gara dela Orlea, trece peste un pod de fer, pe sub care curge lină, dar relative destul de adâncă și de curată, valea Sântă-Măriei, care e ticsită de păstravi minunați.

Trenul, nebun, șuieră sălbatic, gâfăie obosit și merge, mereu merge, ca și când o faptă rea i-ar mustri conștiința și ar voi să se ascundă departe, departe, în munți, în codri întunecoși, unde să nu-l mai vadă nime, nime să nu-l audă și să nu-l știe, ca nimica să nu-i aducă aminte de trecutul ce-l genează...

Și într-o adevăr din amândouă părțile se ridică întâi colini, mai apoi dealuri și stânci pe lângă calea ferată. Drumul începe mereu a urcă tot în sus; iar jos în vale de tot, apa lină a Streiului murmură încet și se pierde prin petriș — se duce la vale ca să se unească cu Mureșul și să-i predeie acestuia salutul Jiului îndepărtat, freamătul codrilor și suspinul obișnuiților țerani români din munți.

Ne aflăm în gara din Pui. (Pui, pui, pui... Și puiul nu-i. Te înțeleg pe tine *frumoaso!*) De aci terenul devine într-o adevăr muntos, dar frumos și maiestatic. Cum trebuie să urce tot mereu la deal, aci de regulă se mai adaugă înaintea trenului câte o locomotivă. Dar și așa merge greu și pufăie des. Aș fi în stare să mă rămășesc că pe la Crivadia, aș întrece — pedestru — pe colosul uriaș ce varsă foc și-și mușcă buzele de mânie când își vede neputința...

Până la Petroșeni ți-se desfășură cele mai admirabile panorame pe dinaintea ochilor. Drumul cel face trenul e mai mult decât perpendicular și trece în mersu-i cu cofituri de șerpe uriaș prin mai multe tuneluri. Pe unele platouri vezi băieții cu vitele la pășune, în jos se estind păduri jur împrejur; iar afund, afund de tot tremură și lunecă, ca o sfoară mare și albă, Streiul...

Treci pe la Merișori, Bănița, Cetatea Bolii vestită cu peșterile sale, și nu știi ce să admiri mai mult: natura cu frumusețile ei neasemănate ori pe El, pe însuși atotputernicul Creator.

Ci, deodată ți-se deschide înaintea ochilor o nouă priveliște... Jos în vale face sgomot asurzitor vuietul ca de uragan al Jiului; trenul șuieră lung, îndestulit acum cu sine-și și ascuțit... Din toate părțile se ivesc pasageri curioși cari împetrișează numai mulțimea muncitorilor cu căputuri vinete — de lucru — în ochii umflați și cu fața ca fundul căldărilor...

— Suntem la Petroșeni.

N'o să vă mai povestesc de acest orașel-colonie, nici de scumpetea ce domnește aci, precum nici de hotelul „Bukarest“ n'o să vă mai povestesc...

Că-s obosit și voi să mă dau o leacă odihnei, care după o călătorie așa de îndelungată, e atât de dulce și ademenitoare. Dulce ca două buze moi în forma cireșelor macre — și ademenitoare ca aceiași doi ochi vineți de cicoare, cari serviau pe una și a-aceeaș stăpână (a buzelor și ochilor) pe care odată în cărările vieții o am întâlnit și de care acum sunt atât de departe, mai departe ca ori și când altădată...

.....
Inainte de asta cu o jumătate de veac nu eră drumul bătucit de azi, Surducul, ce duce prin Păiuș — dincolo în țara fraților liberi. Drumul eră rău și așa o călătorie eră împreună cu multe neajunsuri și nevoi. Nu eră delezanțul tras de câte 4-6 cai al hotelierului Wagner din Petroșeni care, în decurs de

câteva ore, acum e în stare să te ducă în Bumbestu și în Târgu-Jiu. Și hotărât e foarte puțin bătut de călători drumul acesta, căci rar se aflau oameni cari să se încumete a-l face.

Dar eră și atunci încă un pod de lodbe de stejar, rari și aproape de descompunere. Podul acesta eră peste Jiu și el despărția Ungaria de România liberă. Aci eră tocmai granița, ceea-ce se putea vedea și din faptul că o jumătate a podului, partea de câtră noi, eră muruită cu „nemzeti“ unguresc, pe când pe cealaltă parte a podului de câtră România se resfătau pe bârne vâpselile în colorii roș-galben-vână. Vama, dacă peste tot o puteai numi așa, eră o leacă mai încolo. Cam de o bătătură bună de și mai bună pușcă, câteva oftaturi și încă câteva mii de pași.

Podul asta ales, eră punctul cel mai primejdios din întreagă călătoria. Se clătină de așa că-l simțiai și în atari momente chiar fără să vrei îți trecea prin minte un duios cugăt la moarte și la vecinicie, mai ales că pe sub el vuiuă teribil, în o prăpastie și la o adâncime amețitoare, apa verde a Jiului care, lovindu-se de stâncile negre ale jalnicului Carpat, borborosă într-una făcând spume de mânie... Și nici nu avea cum să nu facă, căci atât de o parte cât și de cealaltă îi stăteau în cale stâncile pleșuve și negre de mulțimea anilor, așa că Jiul abia avea o leacă de potec, dar cu atât eră mai afund și mai turbat. Și așa e și azi, înțeleg Jiul.

Când ai vrea să pătrunzi cu tot dinadinsul, în Carpați, ai vedea că nu peste tot locul au fost și sunt numai stânci. După stânci e codrul, jalnicul codru bătrân și totuș tinăr. Iar în codru sunt platouri și poieni mândre cari îți ofer priveliști și panorami cu mult mai mândre decât cum spun, că-s ale înstrăinaților Alpi, cei-ce au umblat și pe acolo.

În o asemenea poiană, pe vremea aceea și în o depărtare de circa vre-o 3-4 kilometri la dreapta dela acest pod, erau două căsuțe mici de bârne muntenești. Modeste dar frumoase și curățele atât pe dinlăuntru, cât și pe dinafară. Judecând după poziția lor, nu ai fi fost în stare să spui apriat că oare de noi, ori de România se țin aceste căsi.

Destul că proprietarii lor români, acolo s'au pomenit din moși strămoși și acolo doriau să-și și sfârșiască viața. Aveau ei tot ce le trebuia, în jurul lor. Stănele cu oi fără număr încă nu erau departe. Codrul îi încunjură stringându-i la sinul seu cu aceeaș patimă cu care își strânge bărbatul iubitor femeia când asta îi e dragă și voiește să o apere de rele. Loc de pășunat încă eră destul, iar încât e pentru apă, poate nici el însuși papa dela Roma n'a avut prilej în întreagă viața sa să bea o apă mai curată, proaspătă și rece, ca aceea pe care o dădeau din tot belșugul lor, izvoarele cristaline din Carpați.

George Ispravă și Mihai Papură erau fericiți proprietari ale acestor două case.

Trăiau în bună prietinie ca frații laolaltă și de bună seamă că și azi ar fi tot prietini buni, dacă nu li-ar fi apus de mult stelele de pe orizont. Dar împrejurarea că amândoi aveau numai câte un vlăstar în familie, și mai ales când știi că fie-care avea aceea ce nu avea celalalt, făcea ca prietinia lor să fie cea mai bună, mai curată, mai din inimă izvorită.

Că avăa badea George un fecioraș ca un stejerel de frumos și de subțire și cu minte Doamne cum nu mulți alții găsești. Ci dacă badea George avea pe

Pascu al lui, lasă-mi că și nenea Mihai avea pe Viorica, care părea că-i floare pusă în pahar de cristal, nu alta.

Una pentru alta.

Unul eră făt frumos, cu părul de aur, din po-veste; iar cealaltă eră Iliana Cosinzeana însași.

Când avea trebuință de sare, bucate, praf, șiret și gloanțe de pușcă, ori tăbac: atunci trăgeau sorti, care să meargă la Pctroșeni să le aducă. În copii nu se bizuiau ei că, de, copiii is copii, ce știu ei? La târg trebuie să mergi cu capul și să nu te lași în ne-dejdea altuia. Așa dară sortile se trăgeau tot între doi numai: între badea George și nenea Mihai. De bani nu le părea lor așa de rău, că unde sunt oi a-colo e și unt și brânză și lână și și bani. Dar de de cale le eră mai peste mână, mai ales că apuca-seră a îmbătrâni cât dea cu binele și doar se știe că pe bătrân cu greu îl urnești din vatră și tot așa de cu greu îl prinzi și la vorbă... Numai cât atunci când a început odată – fie la vorbă, fie la drum, – atunci om să fii să te poți ținea de el.

Când plecau – la vale – ori cari din ei, plecă cu doi cai încărcăți cu tot felul de marfă, altă dată duceau chiar și oi ori miei de vânzare; iar când colo la câte 3–4 zile se întorceau tot așa de încărcăți – dar acum de altă marfă! Și mai erau și obosiți, ca vai de ei, de drumul îndelungat cu râpe fără fund și cu stânci cari își înălțau creștetele spre nori. E foarte anevoioasă calea prin munți și bine trebuie să bagi seama pe unde și cum mergi – și unde pui piciorul – căci altcum ești perdut! Dar apoi când ești încă cu caii încărcăți cu povoaară?... Nu-i destul că trebuie să ai grije de tine, ci mai trebuie să gri-jești și de ei ca nu cumva să li-se întâmple ceva. Și când mai stai a socoti și aceea că trebuie să dormi pe drumuri obosit și îngândurat, apoi vârsta lor înain-tată, atunci e de înțeles de ce atât badea George, cât și nenea Mihai, nu făceau tocmai cu așa de bună voie drumul ăsta. Le aceea apoi se împăcau și trăgeau sorti. Pe cine cădea soarta să plece, ăla își făcea cruce și hai la drum...

Acum tocmai le eră pe sfârșite făina. Mai eră, ea nu-i vorbă, ca pentru vre-o 10 zile – dar cine să lase până ce-i vine apa la gură? Pot da ploii, viscole, ninsori și vremuri grele, lucruri cari în munți nu se întâmplă tocmai rar... Atunci însă îi mai cu greu de pornit, drumul e mai anevoios și de zece ori mai pri-mejdios decât cum e de obicei.

Ce se facă dară? Au tras iarăș sorti.

Și sortile acestea încă par'că erau vrăjite. Anume ca să nu le strice prietinia, cădeau când pe unul când pe celalalt, dar nici odată nu s'a întâmplat să cadă pe unul de doue ori după olaltă.

De astă dată – fiindcă în rândul trecut căzuse că-bata pe nenea Mihai – acuma a căzut pe badea George.

El și-a luat pușca la mână, a mai întocmit o leacă desagii pe cai și haid... la vale...

Și eră primăvară. Pământul eră vesel și natura în paradă. Miliarde de muguri încolțiseră la razele soarelui călduț. Pe frunze se revărsă ca un riu fără hotar întreaga pompă a aerului azuriu. Din frunze, din iarbă, muguri și izvoară dulce, ușor, molatec și amețitor miros se respândia jur împrejur. Și toate, toate, în-cadrau așa de bine și de frumos la olaltă cu o tai-nică, cerească melodie.

(Va urmă.)

Iulius V. Ioanovici-Călin.

Mamii...

*Pribeag pășesc prin lume
— Așă mi-e scris la carte —
Așă mi-a fost ursita
Să n'am de tine parte.*

*...Mămucă, scumpă mamă,
Tu plângi acum, o știu,
Căci inima ți-e frântă
Și 'n casă ți-e pustiu!...*

*De-atât' amar de vreme
Ți-aștepti odorul mamă,
Și zile trec, cu ele,
Iluzii se destramă...*

*Te văd... și-atâtea visuri
Ce 'nfiripam odată,
Mi se frământă 'n creer
Și azi, ca și-altădată.*

*Și-apoi din nou zdrobite
Cad frunte la pământ;
Intocmai, cum o soră
Iși farmă pe-un mormânt*

*Din gene-i doue lacrimi
Jelindu-și frățiorul...
Tu plângi acuma mamă,
Căci drag ți-eră feciorul...*

*Și-apoi chiar cine-i vina
Că m'ai născut nătâng?
Și mi-ai urzit și mie
Ca vecinic să tot plâng?!*

*Am vrut și eu ca alții
Să fiu la joc isteț
Și să mă pui la luptă
Cu ceialalți băeți:*

*Și să m'arunc sălbatic
Să-i cutropesc pe loc;
Am vrut... dar n'am putut-o,
Băiat făr' de noroc!*

*Copil, odată murgu-mi
Am vrut în mâni să-l frâng;
Dar n'am putut, ah mamă
Și-am început să plâng.*

*La joc odat' mămucă
Am început să plâng,
Că doi flăcăi obraznici
Mi-au zis că sunt nătâng!*

*Să prind odat' un flutur
Am vrut; dar înzădar...*

*Il înghiți albastrul
Și plâns-am, plâns amar!...*

*Afară vijelia
Mugiă, gemând din greu;
Eu te-am rugat, știi bine,
Ca să mă duc și eu.*

*Să sbor cu vejelia...
S'alerg... dar înzădar...
Pei furtuna 'n codrii,
Eu plâns-am mult și-amar.*

*...Și stam odată seara
La casă pe pridvor,
Un vânt – copil șagalnic –
Imi zuzuia ușor.*

*Să sbor pribeag cu dansul
Alătura; iar eu
Mă înce cai zădarnic
Și plâns-am mult și greu!*

*Că-mi spuse multe vântul
De zmei, grozav de mult;
Vrăjit priviam la dansul
Și vream să-l mai ascult...*

*Dar cum râdeam sălbatic
Privind la vânt mereu,
Venì atunci și mama
Și-am plâns și ea și eu!*

*Căei își temea feciorul
Că-i va muri: gemând
A prins-o somnu 'o zbucium
Și s'a trezit plângând...*

*O fată-odată 'n lume
Am fost iubit și eu
Și-atunci credeam iubirii
Că va dură mereu!*

*Cu ochi albaștri, blondă,
Frumoasă... chip bălai,
Părea în miezul iernii
O mândră zi de mai!*

*Și ani trecură 'ntr'una...
Eu, o iubiam mereu,
Când într'o zi de vară
Mă prinse plânsul greu.*

*Un altul... mi-o răpise
– Tu ce te uiți la joc?
Ai fost menit în lume
Să fii făr' de noroc.*

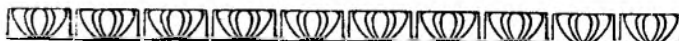
*Să farmi pe gene lacrimi,
Să-ți fie viața plâns;
Zadarnic ceți trecutul,
Iubirea ce s'a stâns...*

*...Ah mamă eu sunt vina
Că m'ai născut nătâng,
Că mi-ai urzit în lume
Ca vecinic să tot plâng?...
...*

*Da plâng, căci pentru mine
In lume nu e loc...
Copil din lumi d' v'suri
Copil făr' de noroc!*

Cernăuți

I. Broșu.

O lacrimă...*)

A fost odată ca nici odată...

Au fost odată, – bunici ce-și iubesc nepoții ascultători și părinți ce poartă grije de binele copiilor, ca de lumina ochiului, frați și surori ce veghează cu tremur la căpătâiul surorii lor osândită să lase jale

Un român mărginean călare

în casa pe care ea o umple cu seninul și veselul sufletului său, prieteni ce veniau din alte țeri să aibă o

*) Pe mormântul lui Ella Rössler, cea fără de seamăn, adormită pe veci în ofilita floare a vieții sale luminoase odinioară. O jălesc toate inimile ce știu iubi idealul, iar inima unei mame se sfășie... Din 26 iunie o leagănă în somnu-i fără chinuri brațele reci a mamei noastre, a tuturor. – Ella, mata ești de bunăseamă fericită, acolo, unde ești, mata și de-acolo ne ai pe noi, aruncații în pustii și nemângăere, dar eu sunt fără un tovarăș!

zi de bucurie, dușmani, ce nu găseau nici umbra unui gând rău cu ce s'o ponegrească, străini ce i-se închinău zmeriți ca unei sfinte icoane, cei buni, cei răi, cei adevărați, cei mincinoși, toții cu toții povestesc cu glasul muiat că a fost odată o fată de împărat.

Împăratul acela nu se chemă nici Crai-verde, nici Crai-roșu, ca și craii din alte povești ce se gată cu nunți și botezuri, — el se chemă Crai-negru, neîdurat și puternic de-i merse vestea și puterea în toate împărățiile oamenilor fricoși și neputincioși, pomenindu-se numele lui cu groază și fiori.

Crai-negru nemilosul, n'avea țeara lui nici supușii sei plecați, să poată porni odată lumea îngro-

dat porunca cea neînțeleasă de noi, să nu lase ferircirea stăpână pe acest pământ.

Pasemi-te ca să ne apuce dorul de ceea viață!

Dar, cum v'am spus, Crai-negru, avea mulți copii, mai tot al zecelea îi suntem copil, fără ca noi înșine să avem știre despre aceasta, și în loc de războaie crunte, ori săgeți din senin, cum fac zeii cei ce se joacă cu viețile omenești, el trimitea pe toți copiii sei în toată întinderea pământului, ce „vlea plângerilor“ se chiamă de-atunci. Pe unul ici, pe altul colea, îi respiră pe toți în toate părțile, punând pe cei mai buni și mai dragi, acolo unde voia să frângă mai multe inimi. Punea o fată, odoarele lui.

Coriști români din Bistrița.

zită cu război asupra lui, și să șteargă de pe fața pământului până și amintirea lui ucigătoare. Crai-negru n'avea decât o grămadă, mii și sute de copii, mândri ca rupți din soarele orbitor, și cumiți ca apostolii ce mântuiseră lumea.

Și el, urgia lui Dzeu, nu-și arată reutatea și puterea în chip de jafuri și omoruri. El nu prăpădiă moșii, nu călcă hotare, nu luă viața la cete de ostași — el frângea sufletele oamenilor, lăsând trupul să viețuiască, și să se zvârcole. Afurisitul de el încă alegea sufletele cele mai bune.

Poate nici el n'o fi fost vinovat de atâta durere, poate și lui așa i-a fost urzita neschimbată, așa i-s'a

Și, cum erau copiii lui mândri ca soarele orbitor, și cumiți ca apostolii ce mântuiseră lumea, ei se făcură cei mai iubiți și cei mai scumpi tuturor, nu numai în casa cui fuseseră trimiși.

Doar tocmai asta eră gândul hain al lui Crai-negru, ca fiii lui să cucerească cât de multe inimi, și să le răpească cu ei, când vor fi chemați!

Căci așa făcea ticălosul de el. Așteptă până copiii lui lipiseră multă comoară de inimi de ale lor, până ei treziră cele mai sfinte nădejdi și visuri în sufletele oamenilor, până ei se făcură nedespărțiți tovariși ai celor meniți să remănă cu inima frântă, și atunci le șoptia cu un glas tainic ca de proroc: „Vino,

vino, tu nu ești al lor, tu ești al meu!" Și cei chemați nu se pot împotrivi acestui glas.

Nici ei nu-și dau seamă, de unde le vine porunca asta așa de aspră, dar neliniștea unei presimțiri le spune că nu-i iertare.

Înzădar li-e ruga ferbinte, înzădar li-e toată sbuciumarea. Tainicul glas șoptește tot mai stăruitor: „Vino, vino, tu nu ești al lor, tu ești al meu!”

Crai-negru nu ști de milă.

Și dacă totuș unora le mai dă nițică răgaz, e pentru ca sufletul lui de câne să-și ajungă ținta sângeroasă cu atât mai deplin.

E, pentru ca stângerea înceată a copilului seu, frământarea tot mai cumplită a celui chemat, să închește și inimile cele mai tari, în ghiarele ei de ghiață...

... Si avea Crai-negru, un odor de fată, nu ruptă din soare, ci soră cu el, o chemă Ella, și-i eră dragă și lui, de chiar și gândul lui întunecat îl însenină câte odată, și n'ar fi chemat-o bucuros nici el, de nu sta și asupra lui o poruncă și mai neîndurată...

Și a chemat-o...

... Și dela mine să nu așteptați să povestesc ce-a fost mai departe — doar despre o parte a inimei mele ce s'a frânt cu atâtea altele întregi, de-aș mai ști spune...

... A fost odată... mai bine să nu fi fost nici odată!...

26 iunie 1906.

Sever Dan.

Maicei.

*Maică, ție-ți scriu,
Șiruri încurcate,
Că-s voinic și-ți vreu
Multă sănătate.*

*Am tăcut o vreme,
Iartă-mă de asta;
Spune-i să mă erte,
Măicuță, nevasta.*

*Ci de-atunci, deprins-am
Slovele din pană...
Și ce-ar fi la anul
Să mă vezi în strană!...*

*Și-ți mai dau o știre,
Și să știi că-i bună;
(Dar s'o taci măicuță:)
Sunt căprar de-o lună!*

*Și așa cum sunt,
Dulce-mi pare traiul,
Nu te teme!... dulce-i
Tot mai dulce-i plaiul!*

*Și de asta veșnic
Rogu-mi maică dragă:
Spune-mi, ce mai faceți?
Turma mi-i întreagă?...*

*Mult ți-aștept răspunsul,
Scris din fir în fir,
Să mă bucur, eu,
Căprarul Zamfir.*

Tudor Pamfile.

Critica pisicei.

— După Corrado Rico —

Pisica reverendului domn Marcellino eră un animal interesant. Dacă eșia înaintea locuinței pe pridvor, trecătorii se opriau și așa o admirau și ea par'că mânioasă își închidea pe jumătate ochii. Nu-și putea închipui de ce i-se pun în cale, căci dela casa preotului din Pietralta se întindea un aspect măreț pe dealurile și câmpiile din jur, pe valea riului Po, până departe la munții Veronei. Biserica și locuința preotului erau așezate de-asupra unei stânci, la o înălțime de 30-40 metri dela satul sărac.

Poporul sărac care locuia în colibele din vale își câștigă pâinea de toate zilele cu multă și amară sudoare. Sgomotul orașelor nu pătrundea până aici. Ei cunoștiau teatrele, casinele, iluminarea cu gaz și cu electricitate numai din auzite. În Pietralta nu se văzuse vre-odată nici barămi un cântăreț de stradă.

Ne putem închipui dar ce viață putea să aibă, acolo sus, pe stâncă, pisica reverendului Don Marcellino, care se născuse sub scândurile teatrului din Bologna și acolo a trăit mai mult de un an.

*

Acuma, după ce am făcut cunoștință cu pisica, să facem cunoștință și cu Don Marcellino.

Don Marcellino eră copilul unui traficant din Bologna. Tatăl seu locuia în strada Lame, care e cea mai împopulată, dar totodată și cea mai puțin curată stradă a orașului. Fratele seu mai mare se făcū soldat; el la dorința mamei sale se aplică pe cariera preotească.

Don Marcellino se împacă cu soartea și intră în seminar unde în timpul cel mai scurt dete dovezi eclatante despre absoluta sa lipsă de știință încă și în matematică și muzică, cu toate că dânsul credea că în aceste doue obiecte e un adevărat geniu.

Oh, muzica! Acea eră partea lui tare, ori doară slabă? Dacă se inflăcăară, din pieptul lui eșiau tonuri groaznice. Dacă prietini-l rugau să le cânte ceva, luă o poziție oratorică, își strângea punni, își întindea brațele și umflându-și plămânii de aer începea:

„O lume întreagă
Să fie a ta...”

Apoi respirând lung continuă:

„Tu scumpă Italie...”

Apoi încă o respirație și sfârșește:

„Tu scumpă Italie, rămâi a mea”

Acuma teologii se inflăcărează, se îmbrățișează și între mii de aplauze exclamă: S'auzim. Cum a fost?”

Marcellino continuă furios:

„Tu scumpă Italie, rămâi a mea”.

Sgomotul cel mare ajunsese până la urechile reverendissimului domn rector. Și ce e mai de căpetenie, Măria Sa nu înțelegea cum îndrăznesc teologii să se indeletnicească cu cântece naționale?

Marcellino fu citat înaintea Măriei Sale și tras la răspundere pentru cântecele sale naționale. El nu înțelese întrebarea și remase dator cu răspunsul; îl închiseră pe cinci zile într'o chilie scundă și-l ospețeau afară de pâne și apă și cu răbdări prăjite; iar în

testimoniu la „purtarea morală“ se adause „pedepsit pentru turburări politice“.

Acuma, după ce am făcut cunoștință și cu Don Marcellino, și cu pisică, să vedem cum s'au împrietinit ei doi.

După ce, parte din diligență, parte din necesitate, dar mai mult din grația comisioanei esaminatoare, Marcellino absolvă cursul teologic, fu trimis de preot la Pietralta. Satul eră așă de sărac, că de vre-o câțiva ani nici nu avusese preot.

Don Marcellino își înțelegea misiunea; primi postul oferit și promise că după ce-și va petrece o săptămână în casa părintească, se va prezenta înaintea episcopului, și apoi va plecâ la Pietralta încă și pe timpul acest friguros de iarnă.

El simția o poftă neînvinsă de a-și petrece săptămâna acordată cu plăcerile lumii mari, firește cu cea mai mare precauțiune. Ca lumea rea să nu-i poată impută nimic rău, cercetă și el teatrul din Bologna, dar numai pe din afară. Să audă și el barâmi o operă înainte de a zice poate pentru totdeauna adio societății. Și ascultă pe „Polinto“. Eră încântat.

Nu se mai putea feri de ispită. În seara următoare îl aflăm la locul știut. Astăzi ca și ieri nu văzuse nimic. Dar în ascuuzătoarea-i întunecoasă dădă peste un tovarăș bun și credinsios, peste o pisică. Aceasta cât ce-l zări priiș înunerec, se apropiă de dânsul, i-se frecă de reverendă, îi sări pe genunchi unde remase până la sfârșitul reprezentației.

Marcellino observă că pisica are un minunat simț muzical. Când se auzia tenorul puternic, pisica se așeză în poziție ca și când ar vrea să bineveneze pe un câne. Observă încă că la scenele mai măiestre pisica se întindea pe labe și strănută.

De aici urmă că popii îi fu dragă pisica și pisicii îi plăcea de popă. Se înțelegeau de minune. Par'că cerul i-a creat unul pentru altul.

Când se sfârși opera, Marcellino să uită odată cu precauțiune împrejur apoi apucă pisica, o ascunse sub reverendă și dispără. Pe stradă netezând-o și cugetându-se la viața-i de eremit dela Pietralta, își zise în sine:

„Cel puțin vom cântă împreună“...

Cine ar putea spune câți ani au trecut de când au resonat organele pentru cea din urmă seară în biserica din Pietralta? Clopotarul în loc de răspuns își punea degetul arătător pe vârful nasului și murmură: „Pe timpul celuiialat preot nu erau organe. Acela trăise șasesprezece ani. A murit cu 4 ani înainte de acesta. Pot să fie vre-o douzeci de ani de când în Pietralta nu s'au mai auzit organele.“

Oare câți ani pot să fie de când le-au curățit mai pe urmă? Inzădar își bătea clopotarul capul, la întrebarea aceasta nu putea răspunde. Locuște de patruzeci și opt de ani în Pietralta, dar n'a văzut pe nimeni curățându-le.

Și trustei, — pisica, clopotarul și popa, — se apropiau cu smerenie cucernică de misterioasele organe. Clopotarul se încercă să le deschidă. Se auzi un zgomot surd, se ridică un nor de praf; doi cloțani își scoaseră capul și merseră la plimbare pe „corzo“ în jurul altarului. Popa și pisica se priviau unul pe altul uimiți. În fine cel dintâi apără vre-o câteva clape. Unele nu dădeau nici un sunet, altele însă recompensau și tăcerea celor dintâi cu tonuri disperate ce nu

mai aveau sfârșit. Pisica tremură de groază, crezând c'a ajuns într'o menagerie. Popa își rădică degetele de pe clape, căci i-se părea că eliberează sufletele celor osândiți la muncă vecinică.

Razele soarelui ostenit se restrângeau de altar și mai cu seamă de chipurile sfinților Gervazius și Protasnis. Amândoi sfinții se uitau îngroziți împrejur.

O săptămână întreagă curățiră organele de praf, mucezială și necurătenie. Don Marcellino umplu găurile superflue cu hârtie. Făcū o ispravă de uriaș, dar nu fără rezultat, căci tonurile ce le dădură organele curățite părea că te transpoartă în alte sferi mai senine...

Reverendul suspină plin de mulțumire, dar pisica se schiaună și strămută. Acuma, pentru întâia dată nu se înțelegeau aceste doue suflete. Preotul făcându-se că nu-i pasă mult de opinierea pisicei, îi zise:

„Cât? Se vede că nu te pricepi la muzică!“

Ochii pisicii scânteiară de mânie. Ea se depărtă mânioasă și se așeză în poartă la soare. Ea care a venit pe lumea aceasta plină de năcazuri pe o scenă pe care a cântat și Patti, nu putea să se dimită la ceartă cu un popă care în viața lui nu auzise decât numai fragmente din opera „Polinto“. Mai bine... tace. Dar din ziua aceea prietinia dintre dânsii s'a spulberat.

Reverendul domn cântă cu organele și vocea numai când eră sigur că pisica nu e acolo. Se temea de dânsa. De câte ori pisica începea a strănută, preotului îi pieria curagiul și tot talentul artistic. Îi eră amară gloria secerată printre săteni, cari admirau „minunatul“ seu acompaniament cu vocea.

Înainte de a se așază la organe, Don Marcellino de obicei se convingea dacă pisica e închisă bine în culină, căci dacă apărea fără de veste, dânsul nu mai putea da nici un sunet. Puțini artiști au avut parte de așă critici! Lucrul acesta nu mai putea ținea mult! Ori să se împace, ori să se despartă pentru vecie.

Prima duminică din septembrie avea să fie mare sărbătoare la Pietralta. Reverendul domn avea să cânte cu acompaniament de organe. Cu o oară înainte de începerea misei, biserica eră plină de credincioși.

Don Marcellino însă, turburat și iritat uită se închidă pisica în culină. Se apropie de organe și în liniștea adâncă începe preludiul cu o adevărată putere supraumană. Încă nu sfârșise primul șir când se auzi o strănutare. Preotul vedea pisica mișcând amenințător din coadă, privindu-l cu ochii scânteietori ca un tăciune aprins, încovoindu-și spatele ca un arc gotic. Pisica tremură și stranută de-a supra organelor.

Don Marcellino sări repede plin de spaimă și parte de rușine, parte de frică, fugi în sacristie; pisica însă eși din ascunzătoare și făcū o „siestă“ peste clape.

Credincioșii se mirau că oare pentru ce fugise popa? Pisica încă dispărū. De atunci nu i-au mai auzit nici un sunet.

Organele lui Don Marcellino au amuțit pe veci. Le-a acoperit din nou praful și necurătenia. Critica pisicei a spulberat renumele de artist a preotului. În onoarea animalului extraordinar șoarecii își făcură cuib în organe.

Cornel I. Sânjoanu.

Botanica populară.

Distinsul membru al Academiei Române, dl S. Fl. Marian ne adresează o scrisoare prin care cere sprijinul publicului român la întregirea importantei sale lucrări „Botanica populară“.

Credem că nu putem aduce mai bine la cunoștința tuturor cererea dsa, decât reproducând aici scrisoarea ce ne-a adresat. Aceea spune lămurit ce dorește dsa.

Apelul pe care ni-l cere este de prisos să-l facem, căci scrisoarea dsa este apelul cel mai competent, la care de sigur toți cetitorii noștri, cari cunosc botanica populară, vor răspunde cu plăcere.

Iată scrisoarea:

Suceava, 5 iulie 1906 st. n.

Mult stim. dle Coleg!

A trecut mai bine de un an de când lucru, cu unele mici intreruperi, la *Botanica populară*, și încă tot nu-s cu desevărsire gata.

Causa e pe de-o parte bogatul material, ce l-am adunat mai în fie-care an încă de pe când eram teolog, iară pe de altă parte mulțimea și feliurimea numirilor ce le dau Români de pretutindene plantelor.

A și cu acurâteață la care dintre plantele, ce au una și aceeaș numire sau cari au mai multe numiri deosebite, se potrivește cutare legendă, credință sau datină, și a o pune pe fie-care la locul ce i-se cuvine, nu numai că este un lucru foarte anevoios și greu de împlinit, ci totodată și îmbinat cu multă pierdere de timp.

Cu toate acestea însă pe încetul pe încetșorul am ajuns spre sfârșit.

Mi-a mai ramas încă un singur lucru de lămurit și apoi voi fi gata.

Am dat adecă în notițele, ce au binevoit a mi le trimite unii domni iubitori de literatura poporană, precum și prin colecțiunile de poezii poporane, pe cari le-am consultat în decursul studiului meu asupra *Botanicei populare*, peste unele numiri de plante, cari sunt usitate numai în *Transilvania* și *Ungaria*, și ale căror numiri tehnice latine nu-mi sunt cunoscute.

Dorind însă ca studiul meu să fie cât se poate de complet, aș voi să cunosc numirile tehnice latine și ale acestor plante.

De oare-ce însă pe altă cale nu cred să ajung la cunoștința numirilor tehnice sau cel puțin a numirilor germane ori a sinonimelor romane de prin celelalte țeri locuite de Români ale plantelor din chestiune, de-aceea mă adresăz cătră dvoastră cu rugămintea să faceți un apel în *Familia* cătră inteligența română din *Transilvania* și *Ungaria*, ca aceasta să binevoiască a-mi comunica numirile tehnice latine sau sinonimele române ale plantelor acestora și, dacă va

fi cu putință, și datinile sau credințele ce le vor fi cunoscute despre dânsele.

Prin aceasta mi-s'ar face nu numai mie un serviciu foarte mare, ci totodată și literaturii noastre poporane, care, cred că e trupul suprem, ca să ne interesăm mai mult și mai de-aproape de dânsa, și s'o scoatem cât de grabă din noianul pierzării la lumină.

Iată acuma și plantele, ale căror numiri tehnice latine aș voi să le știu: Breb, Bruscălau, Buiede, Buruiana-hârciogilor, Călugării, Cheia-pământului, Ciocalină, Creață, Dilior, Dupleu, Floarea-leului, sau Pana leului, Gânace sau Grânace, Iarba-mulcedului, sau Păpușa-preotesei, Iarba-spureului, Irma sau Inima-pământului, Lemnie, Melin, Părădiciu, Prescurea, Rupturea, Seltșoară, Smeuiță, Tililie și Tiriplie.

Sperând, domnule Coleg, că-mi veți face acest bine și că se vor afla și atari domni, doamne sau domnișoare, cari vor binevoi a-mi trimite cât mai de grabă numirile și espicările dorite privitoare la plantele acestea, primiți sălutările mele cele mai sincere.

S. Fl. Marian.

Dr. Dimitrie Onciul.

— La portretul de pe pag. primă —

În fruntea numărului de acum al foii noastre publicăm portretul unuia dintre cei mai distinși bărbați de litere români.

Di dr. *Dimitrie Onciul* este fiul Bucovinei, care după studiile înalte ce a făcut și postul frumos ce a îndeplinit în țara sa natală, a trecut în România, și acolo astăzi e profesor la universitate, director al Arhivei statului și membru al Academiei Române, unde în sesiunea generală din primăvara trecută ș-a rostit discursul de recepțiune.

Usăm de ocaziunea aceasta spre a-l prezintă publicului nostru cetitor prin portretul seu, la care adaugem drept schițe biografice și informătoare despre activitatea sa științifică-literară rândurile de mai la vale.

Di dr. *Dimitrie Onciul* s'a născut la 26 octombrie v. (7 noiembrie n.) 1856, la Straja în Bucovina. Părintele seu, tot *Dimitrie*, a fost protopresbiter al decanatului Vicovilor și vestit predicator, din ale cărui predici s'a publicat un volum.

Familia *Onciul* este o veche familie românească din Cernăuț; mulți membri ai ei au avut funcțiuni înalte la conducerea țerii și a neamului; ba și astăzi țin câte un loc important între fruntașii români de acolo. Odrăzvă vrednică a lor este și bărbatul despre care am început să scriem. Cu politica nu se ocupă, dar pe terenul științei ș-a creat un renume. Se ocupă în deosebi cu istoria și prin scrierile sale din sfera aceasta ș-a atras atențiunea și recunoștința celor competenți. Aceasta s'a manifestat prin amintitele posturi la cari a fost numit și prin alegerea sa în corporațiunea academică.

Ș-a început studiile la liceul din Cernăuț, le-a terminat la universitatea de acolo, de unde s'a dus la cea din Viena și apoi la cea din Berlin. Făcând examenele de doctorat și de capacitate, din istorie și geografie, precum și din limba română, a fost numit în 1885 suplinitor la liceul din Cernăuț, apoi profesor

la școala de învățători și învățătoare și docent de istorie la cursul superior pentru învățătorii de școale civile tot acolo.

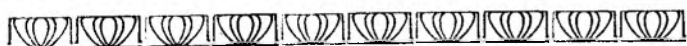
Activitatea sa atrase atențiunea cercurilor nalte de știință din București. De acolo i-se făcu propunerea să treacă hotarele spre a ocupa la universitatea bucureșteană noua catedră de istoria veche a Românilor.

Zelosul istoric tinăr se duse cu cea mai mare plăcere și la 1895 fu numit profesor la aceasta catedră a universității. La 5 ani în urmă, renunțând dl B. P. Hașdeu la postul de director al Arhivelor statului, la 1 aprilie 1900 fu înlocuit prin dl Onciul. Posturi ce îndeplinește de atunci și astăzi cu vrednicie. Iar Academia, care mai de mult îl alege membru corespondent, în 1905 îl alege membru în secțiunea istorică. Discursul de recepțiune l-a ținut la 22 martie v. (4 aprilie n.) a. c. despre „epocele istoriei române și împărțirea ei“, la care în numele Academiei a respuns eternul secretar general dl Dimitrie A. Sturdza.

Din scrierile sale, publicate în limba română și germană, amintim următoarele: Mai multe studii istorice în „Convorbiri Literare“, Juga Vodă 1884, Dragoș și Bogdan 1884, Teoria lui Roesler 1885, La chestiunea lui Vodă 1886, Radu Negru și originile principatului Terii Românești 1891-92, Populațiunea Ungariei și Ardealului în 1720-21 1897, Titlul lui Mircea cel Bătrân și posesiunile lui (1901-1902), Originile Principatelor române, 1899, Papa Formosus în tradiția noastră istorică. Afară de aceste și altele, câteva scrieri istorice publicate în limba germană, toate privitoare la istoria Bucovinei, la Românii din Maramureș etc.

Spre a încheia, mai înșamnă că discursul de recepțiune ținut în Academie, despre care vorbirăm mai sus, a apărut de curând la București.

Schițând aceasta activitate laborioasă, urăm valorosului bărbat de litere succese cât mai frumoase pe cariera istoriografiei române.

Câteva cuvinte.

I.

Asupra traducerilor din poeziile lui Ibsen, făcute de dnii St. O. Iosif și D. Anghel (volum apărut în edit. Minerva. București), este de spus, că acești doi cunoscuți și apreciați traducători ai lui Heine și Verlaine, — au înțeles pe deplin pe marele poet al Nordului; iar traducerile date, l: prețuim cu atât mai mult, cu cât ne gândim că poate vor mai urmă și altele.

Intregul volum e un mănunchi ales dintre acele poezii în care se cunoaște talentul aceluia care a știut să scrie în asemenea fel, că prin ideile lui, a sdruncinat atâtea moravuri, chiar legi la poporul Nordului, care popor la începutul carierei lui literare, nu l-au recunoscut ca „un talent puternic trebuincios unei țeri“, lucru care l-a făcut pe Ibsen să-și caute un refugiu sub cerul albastru al Italiei.

În timpul din urmă l-au apretiat, l-au iubit, l-au glorificat fiind în viață, și-au căutat să-l aducă înapoi în țara rece, îndepărtată de aceea cu zilele senine și atât de dulci!

Unele din aceste poezii s'au publicat în „Sămănătorul“ (una din cele mai bune reviste pe care le avem, la care colaborează cei mai de seamă literați).

Volumul, începe cu o poezie „În nemărginire“, una din poeziile pline de avânt, de-o duioșie nesfârșită, de înțeles filozofic, în care „nemărginirea“ se vede într'o umbră în care patimile și sbuciumările își au rostul lor.

Și totuși începe astfel:

„De-acuma traista la spinare
Și flinta mea din cui desprinsă,
Închisă-i lacra, vatra-i stânsă,
Împing și grelele zăvoare.
Trec pragul la bătrâna 'n casă
Și sărutându-i mâna-i spun:
„Te las măicuță sănătoasă!
Iar m'a cuprins un dor nebun
Să urc la munte. Rămas bun“.

Și-apoi vine, ca o poveste de-aiurea — o sbuciumare nesfârșită, o luptă cu legile firii — și-n ultima strofă el, — cel care a suferit — s'aridică — și citind versurile, paucă auzi o voce de aramă, un strigăt puternic care se înalță d'asupra ori cărei firi comune, dorind o altă lume.

„Ci eu oțelit tot mai sus voi răsbate
Și tot mai de sus voi privi peste voi.
Pe culmile 'nalte, de nimeni umblate,
E cerul aproape și e libertate --
Tărească-se alții de vor, în noroi!...“

Aceste frumoase traduceri se sfârșesc cu povestea lui *Terje Vegeu* — o poveste tristă, a unui suflet stingher, a unui marinar, care:

„De valuri n'avea frică, eră 'nfrățit cu ele
Și de-ocoliă cu grije el stâncile de mare,
Mai mult avea în grije ca nu cumva să-l vadă
Englezii de pe nave care-l pândiau din lume.“

*

„De peste prag“ este titlul unei piese de teatru apărută de curând într'un volum, a domnului Eugen Lovinescu.

Lucrarea este ușor de celit, însă nu e naturală. Vedem (la pagina 15) cum vorbește o fetiță Lolota, care n'are decât 9 ani:

„Dacă a fost prin atâtea țări străine, n'a uitat oare românește? Dar el știă atât de multe și vorbiă atât de puține? Numai câte odată mă luă în odaia lui, îmi puneă o floare în păr și începea să-mi spună lucruri ca din carte? De ce oare eră el atât de trist în totdeauna? Vorbiă așa de puțin“.

Lucr. rei îi lipsește acel avânt, acea asemănare cu realitatea, --- care face ca o piesă să fie bună și să rămâie.

Împărțirea în scene nu e făcută. Oare nu e nevoie de a se mai împărți? Imi închipui că autorul a voit ca lucrul să pară: ca jucându-se. Persoanele să vie pe scenă natural, în modul firesc, cum este atunci când este jucată, însă această idee este greșită: e deosebire mare între o piesă de teatru jucată --- și a-

tunci când ea e publicată într'un volum. De altfel --- iar o lipsă, mai este că nu orientează pe cetitori cu persoanele care au să joace. Oare de ce și această lipsă? Se începe o acțiune fără măcar să știi numele acelor cărora le vei vedea faptele lor? Trebuie să citești vre-o 6, 7 pagini până să te orientezi puțin cu persoanele pe cari autorul le-a pus în scenă. Și-i noroc că în „De peste prag“ sunt persoane puține --- ce ar fi fost atunci dacă numărul lor l-ar fi ajuns sau l-ar fi înirecut pe acel din: „Parveniții“ al lui Gorkii, unde nu sunt decât 26?

*

În ultimul număr din „Revista Noastră“ a dnei Constanța Hodoș --- se publică o frumoasă navelă a noului nostru colaborator Tudor Pamfil „Singular“.

La începutul lunii iulie, va apare un volum de folclor „Jocuri de copii“ pe care îl publică în Anale Academia Română.

*

Asupra volumului „Ramuri“ al domnului Zaharia Bârsan (volum apărut în editura Luceafărului) apărut acum câteva luni, s'a trecut fără ca criticii noștri să-și spuie cuvântul lor asupra lui. Totuș acest volum cu „ramuri“ atât de drăgălașe nu trebuie trecut uitărei.

Sunt schițe, amintiri din copilărie, care-ți redeş-teaptă lumea bazmelor de demult, viața de acum câțiva ani, când șede cineva cu capul în poalele bunicii și ascultă minunatele ei povești. Și toate sunt scrise cu atâta naturalitate, cu atâta vioicime --- că par că ai vre ca volumul să nu se mai sfârșască. Volumul se deschide cu navela „Cenușe“ --- în care un biet tată, un om dela țară, își are doi copii --- o fată și un băiat --- duși pe la școli în „țări îndepărtate“.

Ei, erau viața lui --- și Doamne, câtă nădejde își pusese în ei! Dar fata --- după cum i-a scris feciorul după câțiva ani: a fugit cu un om --- și nu-i mai dă de urme“... iar peste câteva luni, a primit o hârtie de judecată --- în care se spune că feciorul lui „a furat și e închis“.

Sărmanul tată. Și-a împărțit toată averea la oameni, cărora le spunea: că se duce la feciorul lui în străinătate, că i-s'a înșurat și a luat o prințeză, și că nu mai are nevoie de avere. A doua zi a dat foc casei și pădurei cea întinsă dela marginea satului --- iar în urma averii, a ființei lui, și-a copiilor perduți prin țeri străine, n'a rămas decât „cenușe“.

*

În „Sămănătorul“ nr. 26 --- se publică o navelă de I. Boteni --- de asemenea doue traduceri bine reușite una de I. M. Marinescu după Uhland, alta după Leconte de Lisle de C. Teodorescu.

Ca supliment acestui număr se dau doue tablouri foarte frumoase (dintre cele mai frumoase date până acum): „La Hurez: De-alungul stâlpilor“, și „Monastirea Hurezului vedere de total“.

Interesant e articolul dlui N. Iorga despre „Un poet, din vremile bune: N. Nicolescu“. Din acest articol am mai aflat că dl Bogdan Duică scoate într'un volum: întreaga operă a lui Cârlova, Nicolescu și Stamatii Basarabeanul.

Cronica făcută de dl Iorga vorbește de „cărți, reviste și ziare“. E vorba și de revista noastră. Ni se lauda și poezia frumoasă a dlui I. Broșu.

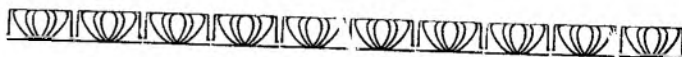
*

În „Viața Literară“ --- tot nr. 26, se publică articole de critică de dnii Ion Gorun, Il. Chendi și E. Lovinescu. Articolul acestuia din urmă, e atât de romantic, și atât de slab! E vorba de o discuție cu „Viața Românească“ --- revista din Iași. (Asupra acestui lucru, într'un articol separat vor fi orientați cetorii noștri).

Se mai dau doue frumoase nuvele a dlilor T. Cercel și Ioan Bârseanu (din acest număr aflăm că acest din urmă va scoate un volum de nuvele). Poezii de I. Cincinat Pavelescu, Ana Conta-Kernbach. De asemenea un articol despre „Opera literară a lui Traian Demetrescu“ de Barbu Constantinescu. Nu ne-a plăcut poezia „Giovine“ --- care făcea pentru o Rev. umoristică, sau altfel..

Se publică informații și bibliografii. Sumarul revistei noastre nu se mai dă de mult. Oare de ce?

Cronicar.

Declarațiune.

Retras la țară și ocupându-mă de altceva decât citirea ziarelor, --- abia târziu am aflat, că o scrisoare privată a devenit articol de revistă și-a atras după sine discuțiuni și polemii, --- când singura ei menire, eră să fie citită de un om particular căruia țineam, în aceeaș calitate, să-i spun unele păreri despre lucruri și oameni, --- păreri, cari se puteau spune între patru ochi, dar cari prin felul lor, nici odată nu erau și nu trebuiau să formeze obiect al discuțiunii publice.

Regret, că trecându-se peste aceste considerații, ele au văzut lumina tiparului.

Ce e dreptul, nu cade în afară de sfera îndelnicirilor noastre, a vorbi franc și sincer, chiar în publicitate, despre oameni mici, sau despre oameni mari. Scrisoarea mea însă, prin caracterul ei *absolut particular*, nu eră de natură a vestezi nici popularitatea, nici nimbul artistic al nimirii. Ea își avea geneza sa, de care însă nu e nevoie să vorbesc aci.

În urma acestei declarațiuni, sper că orice om cinstit și nepreocupat, nu mă va putea acuză, c'am căutat vre-o ceartă sau zizanie, --- de care în viața mea m'am ferit și pe cât posibil, voi evita și în viitor.

Încât privește părerile mele fugitive, nedovedite și lipsite de orice „conținut valoros“, --- ele nu erau menite a sulevă „chestiunea teatrală“ și rog foarte mult, pe toți acei domni cari vor mai ține să-și spună cuvântul, să nu mai useze sub nici un raport de scrisoarea mea privată, ajunsă prin fatalitate în domeniul publicității.

Mercheaș, la 5 iulie n. 1906.

Al onoratei redacțiuni, cu distinsă stimă

Aurel Paul Bănușin,
bursier al „Soc. p. f. de teatru“

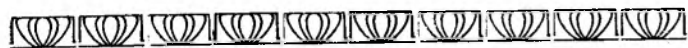
*

Publicând declarațiunea dlui A. P. Bănuțiu, declarăm și noi că aceea nu ne-a convins de loc că scrisoarea d-sale publicată în „Familia“ a fost numai particulară, ci ținem și acum la convingerea că aceea a fost destinată pentru publicitate.

Iată pentru ce? Când a apărut scrisoarea, am trimis și d-sale un numer, la București, la adresa dată. Va să zică a văzut-o publicată. Dacă nu-i convenia publicarea, de sigur ne scria reproband aceea. Căci nu se poate intipui om, care în asemenea caz să tacă. Dl Bănuțiu a tăcut. Au trecut trei săptămâni și nu ne-a scris, exprimându-și părerea de reu. Prin urmare, natural se poate crede, că aprobă.

Trec trei săptămâni, ne pomenim cu declarațiunea pe care o publicăm pe pagina precedentă. Acum declarăm că scrisoarea aceea a fost privată și regretăm că a văzut lumina zilei.

E bine pentru ce așa târziu? De sigur pentru-că în urmă a văzut resensul ce s'a produs prin critica făcută asupra lui Bârsan, (pe care nici noi n'am aprobat-o); s'a trezit din tăcere și vine să pună toată vina pe noi, că am publicat-o, căci dsa numai între patru ochi critică astfel pe Bârsan. *R.d.*

Cauzele împușinării căsătorilor.

Astăzi care din tineretul nostru vrea să înceapă cu puțin, cu simplitate și modestie? Cine se mulțumește astăzi numai cu două camere? Cine ar voi să și-o închipuie numai că, singurică să gătești și să calci, sunt datorile unei bune menajere? Nimeni! Chiar cea mai modestă tinără păreche, pretinde crezând că sunt îndreptățiți „soartei“, o casă cu patru camere luxos aranjate, vara la băi, iarna la bal, la teatru, la concert, la petreceri și soarele. Crezi dta doamnă că trebuie. Dela cine însă, să înceapă o îndrumare sănătoasă?

În primul rând eu sunt de părerea că persoane influente, cari își pot permite a servi ca pildă binecuvântată unei întregi clase sociale.

În a doua linie sunt chemate să contribuie și să-și dea concursul lor la această schimbare, mamele generațiunei nouă.

Nu resfățați fiii vostri, satisfăcând și încurajând ori-ce doință, ori-ce voință, ori-ce cerere absurdă, lăsați-i să aibă micile griji ale casei întocmai ca și fiicele voastre, învățați-i valoarea adevărată a omului și să nu vadă numai folosul material!

Pentru creșterea copiilor de ambe sexe, cu oarecare îngrijire, e de neapărată trebuință, de timp — timp, ca să te dedici lor, timp, ca să te afunzi în viața lor intimă spre a putea influența în bine. Educațiunea astfel întocmită, va avea o înriurire foarte mare asupra fericirii omeniești.

Timpul îl vei câștiga numai atunci când vei renunța la societatea luxoasă „răpitoare de timp“, la încordatele pretenții de petreceri și serbări, la plăcerile materiale, la vanitatea de a fi „ceva“ afară numai de a nu fi mamă și soție!

Impresiile casei părintești, amintirile unei mame harnice, gospodine și economice, a armoniei unui traiu modest, vor face pe tinărul candidat la însură-

toare să privească împlinirea fericirii viitoare, prin altă primă.

O mamă nemulțumită, egoistă, și nesățioasă, va avea asupra conștiinței sale lăcomia plăcerii și a vieții risipitoare, a defectelor și a instinctelor brutale ale copiilor sei.

Și ce să faci cu fiicele tale, iubită cetitoare? Asta-i în adevăr o problemă, și o problemă grea, drăguță cetitoare. Tu trebuie să le servești lor ca pildă, să le faci să înțeleagă că grijile casei sunt frumoase și aducătoare de mulțumiri pentru un suflet de femeie, așa că cu plăcere să renunțe la vanitoasele cununii de lauri.

Să fii soțului tău, femeie iubitoare, sfetnică sinceră și tovarășă credincioasă; copiilor tăi, să le pregătești fericirea și liniștea casei în care cresc și prosperă pentru lupta vieții viitoare, — nu e aceasta o mai înaltă și o mai sfântă activitate, decât ori-ce profesiune științifică sau comercială, la care tind mai toate fetele de astăzi?!

Nu de mult auzisem un tinăr, care fusese îndemnat să se însoare:

— O span sincer, mi-e frică aproape de fetele din zilele noastre; nu știu dacă cunoștințele mele îi vor fi suficiente și apoi m'aș teme să îndrăznesc ca s'o rog să-mi țină macar rufele mele în ordine.

Și la o mai mare insistență din partea persoanei interesate, spre a-l hotări să se însoare, el răspunse foarte serios:

„Știi de ce majoritatea celibaterilor fug și caută să scape de mizeria căsniciei? Știi de ce se lovesc ei?”

„Femeia de astăzi, vrea să fie egală bărbatului, vrea să fie pe aceeaș treaptă cu el, în sport, în profesiune, în funcțiune, în viață.

„Știut e însă că polii de acelaș nume se resping și numai contrarii se atag. Noi voim să cerem femeii altmintrelea pe cum suntem noi, pentru-că natura a dăruit-o pentru complinirea bărbatului, în altceva constă puterea ei de atracțiune pentru noi“.

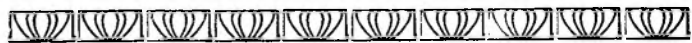
Nu știam ce să-i răspund, el avea dreptate.

Ar fi de dorit ca fetele noastre tinere și mamele cari au grija creșterii lor, să ia în băgare de seamă și să chibzuiască ca calitățile și virtuțile feminine să nu se nimicească, să nu se piardă din cauza năzuinței la o cultură mai înaltă, mai vastă.

Acele virtuți — numai ele — asigură tinerei fete, fericirea dragostei și a căsniciei.

Nu mai atunci, vom avea fete noi, mame și căsnicii ideale. Trebuie să luptăm din răspuțeri pentru binele societății, pentru binele obșteșc.

Violeta dela Iași.

L I T E R A T U R Ă .

Foiletoane. Mih. Teliman a fost un tinăr foiletonist, bine cunoscut mai cu seamă în Bucovina, unde lucra prin foiletele ziarelor. Societatea academică „Junimea“ din Cernăuț a făcut o culegere din lucrările lui și le-a dat la lumină într'un volum intitulat „Foiletoane“ din care reproducem și noi una în numărul trecut. Mihai Teliman a fost un scriitor cetit cu plăcere, scria ușor, trată materii de toate zilele, fără d'a intra profund în discutare. Dacă trăia, de sigur putea să de-

vină un bun scriitor, căci talent avea. Volumul are o valoroasă prefață de dl George Tofan. Prețul 2 coroane.

Secțiunile Asociațiunii din Sibiu sunt convocate la ședința generală în Sibiu pe mâne sâmbătă la 14 iulie n. Va ține ședințe separat fiecare secțiune, apoi va urma ședința generală a tuturor secțiunilor.

Din edițiunile Academiei Române au apărut de curând următoarele: „Bolidul dela 1 ianuarie 1906 în România“ de St. C. Hepiteș, membru al Academiei Române. Prețul 20 bani; — „Carnalitatea în secțiune“ de A. D. Xenopol, membru al Academiei Române. Prețul 50 bani; — „Câteva manuscrise și documente din țară și străinătate, relative la istoria Românilor“ de N. Iorga membru corespondent al Academiei Române. Prețul 30 bani.

Un scriitor român distins la Paris. Academia franceză a acordat dlui Pompeliu Eliade, profesor universitar, premiul Marcellin Guerin pentru opera sa „Histoire de l'esprit public en Roumanie an XIX siècle“. Acest premiu este destinat să se dea lucrărilor de literatură și de istorie, cele mai proprii a onora Franța.

Cărțile sateanului român. Sub titlul acesta foaia „Revașul“ din Cluj a început să publice o colecțiune de lectură pentru popor. Acum a apărut nr. 4, care conține: „Povești din satul nostru“. Dinu Maichii. De Ioan Isaac. Prețul 10 bani.

PICTURĂ ȘI SCULPTURĂ.

Un nou artist român în Bucovina. Din Roma se scrie, că tinerul *Archip Roșca*, bursier al dieței bucovinene, a făcut escelente studii în Italia. În Roma i-a produs mare senzație icoana Papei Pius al X-lea, prin perfecțiunea artistică și plastică. Tinerul artist e fiu de țeran român din Bucovina, unde se rentoarce spre a-și deschide atelierul.

Bustul lui Traian la Turnu-Severin. Zilele trecute s'a deschis în parcu din Turnu-Severin bustul împăratului Traian, care acolo a trecut Dunărea când a intrat în Dacia. Bustul este de bronz și s'a turnat la Roma. Monumentul pe care s'a ridicat este din piatră lustruită din Deva. Înălțimea monumentului 7 metri; bustul singur 1 m. 60. A costat 15 mii franci, plătiți de conună și județ. Sculptorul și arhitectul, D. Franassovici, este severinean, absolvent al școlii de belearte din München; fost bursier al regelui Carol. La solemnitatea devălririi au asistat dl Mihail Vlădescu ministru al instrucțiunii publice și dl General Manu ministru de războiu.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

O serbare frumoasă în Beiuș. În 8 I. c. s'a ținut în Beiuș sfințirea palatului episcopesc restaurat și în mare parte din nou edificat de actualul episcop diecezan Pr. SSA dr. Demetriu Radu. Palatul din Beiuș nu are dimensiunile celui din Oradea, dar în ceea ce privește împărțirea practică și aranjamentul frumos și cu gust, la prima privire se vede că și aici a lucrat aceeaș mână și aranjamentul s'a făcut cu acelaș gust și atât internul, cât și exteriorul îi face cele mai bune impresiuni. Sfințirea a săvârși-o însuși Pr. SSA dl episcop,

în prezența unui numer însemnat de oaspeți, cari totodată au fost invitați și la prânzul festiv, dat de Pr. SSA; invitată a fost toată inteligența din Beiuș fără deosebire de confesiune și naționalitate și toți funcționarii dominali.

Internatul Pavelean gr. cat. de băieți din Beiuș. Părinții, cari ar dori, ca pruncii lor să fie așezați pentru anul școlar 1906/1907 în internatul „Pavelean“ de lângă gimnaziul din Beiuș, sunt zvizați, ca cel mult până la 20 august a. c. să-și trimită suplicele la rectoratul aceluia internat. Taxa de întreținere e: 240 cor; pentru uniformă: 60 cor., și pentru instrucție: 10 cor, pe an. Laolaltă: 310 cor. Plătirea are să se facă cu toată punctualitatea în două rate semestrali anticipative. — Rectoratul internatului Pavelean.

Studenți români premiați la Cluj. Universitatea din Cluj încheiându-și solemn anul școlar, a premiat pe cei mai diligenți. Tesa din limba română „Istoria istoriografiei române moderne“ (dela anul 1875 - 1906), a lucrat-o Cornel Sânjoanu student fa facultatea filos. anul II (din Maieru), care a obținut premiul de 100 cor., Interesele fundațiunii „K. Papp Miklos“ în sumă de 86 cor., destinate pentru premiarea unui student în drept sirguincios, au fost acordate lui Valeriu Suciu student în drept, anul III (din Gherla).

CE E NOU?

Asociațiunea din Sibiu pentru literatura română și cultura poporului se va întruni anul acesta în adunarea generală în Brașov, la 27 și 23 august. În această adunare se va alege noul comitet central pe timp de 3 ani. Totodată se va organiza o excursiune la expoziția din București.

Dela expoziția națională din București. Infrumusețarea Bucureștilor dela deschiderea expoziției a luat un avânt, pietele și străzile prezintă un caracter de civilizație occidentală. Pe străzi e o circulație neobicinuită, neîntreruptă zi și noapte. Drumul care duce la expoziție e inundat de mulțime, ca un fel de furnicar. — Stradele Expoziției au fost numite de comitetul organizator cu numiri din istoria română politică, literară și națională. Astfel este: piața Mihailu Viteazul, calea C. A. Rosetti, piața Traian, Lascar Catargiu, I. C. Brătianu, Bolintineanu, Eminescu, V. Alecsandri, Tudor Vladimirescu, calea Dacia, calea Carmen Sylva, strada Andrei Mureșanu, Șaguna, Domnița Balasa etc.

La balul din Șimleu al Reunirii femeilor române selăgene a luat parte și dna Aurelia Pap n. Cosma, soția dlui dr. Coriolan Pap director executiv al „Bihorenei“

Aviz. De oarece aranjarea pavilionului Etnografic al expozițiunii naționale din București s'a terminat, P. T. public din Transilvania este rugat să nu mai trimită obiecte pentru expoziție, căci nu mai este loc disponibil în pavilion. Sibiu în 16 iunie 1906. Delegatul comisariatului general: Dr. C. Diaconovich.

Semestrul al doile începe cu numărul acesta. Cei ce vreau să se aboneze și în viitor, sunt rugați să achiteze abonamentul în septămăna ce urmează; ori dacă nu vor să se mai aboneze, binevoiesc a ne înnapoiă numărul acesta, ca să sistăm expedarea. Asta e regula oamenilor corecți.

Proprietar, redactor respunzător și editor:
IOSIF VULCAN (Str. Aldás nr. 14296/b)